

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 21. V Ljubljani, 15. novembra 1912. Letnik XXXI.

Obseg: Tudi gnojenje travnikov s kaljem je velevažno — Pisma kulturnotehnične vsebine. — Dobava smrekovih sadik po znižani ceni. — Nova pomoč našim kmetovalcem. — Kislost (kislota) in razkisanje vina. — Poškodbe kmetijskih in gospodarskih rastlin po dimu iz tvornine. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti. — Inseratii.

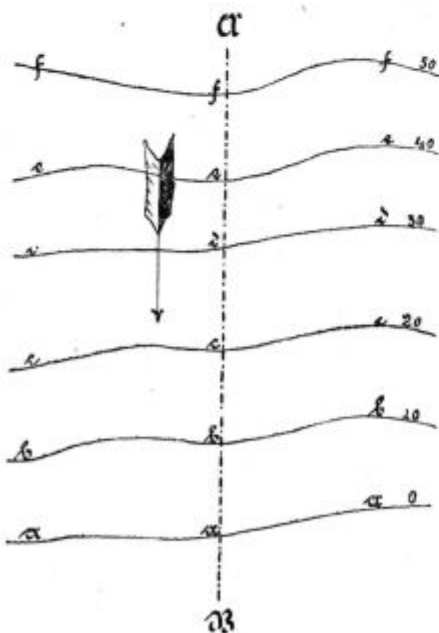
Tudi gnojenje travnikov s kalijem je velevažno!

Pri nas je gnojenje travnikov z umetnimi gnojili že zelo razširjeno, a večina naših kmetovalcev ne poj-

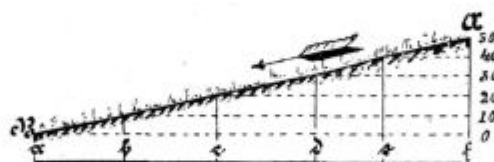
vidijo velik učinek, a pozneje se pokažajo razočaranja; rast opeša, na travnikih prične rasti mah, resje in lišaji, in tak pokvarjen travnik se ne popravi, če se nanj zvozi tudi celi kupi hlevskega gnoja. Hlevski gnoj je pač najiminennejši, dober je pa le tisti, ki ima v sebi

vse rastlinske hranilne snovi v zadostnih množinah, kar pa pri našem hlevskem gnoju ni, in če se z enostranskim gnojenjem zemlja izsesa, potem ne pomaga veliko tak naš hlevski gnoj.

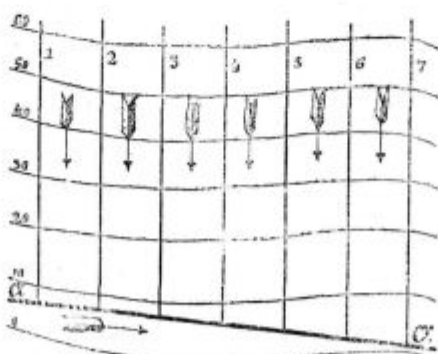
Pri gnojenju s samo fosforovo kislino imamo v pričetku res lep in očiten učinek, ki pa kmalu poneha,

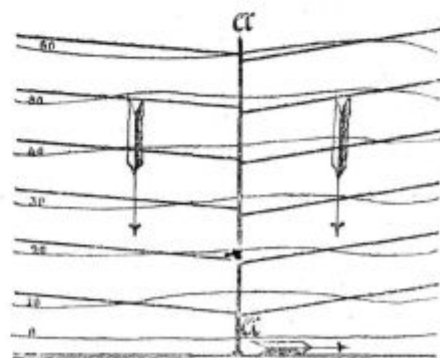
Podoba 97.

Podoba 98.

Podoba 99.

Podoba 100.

muje pravilnega tega gnojenja in navzlic mnogim ponkom ne ve razločevati posameznih umetnih gnojil z ozirom na hranilne snovi, ki se v njih nahajajo.

Pri nas najrajši gnojijo samo s fosfatnim gnojilom, bodisi s Tomasovo žlindro ali s superfosfatom, ker takoj

ker rastline s pomočjo fosforove kisline vzamejo iz zemlje tudi druge hranilne snovi, ki jih v zemlji ni veliko in ki jih nismo s kakim drugim umetnim gnojilom dali istočasno s fosforovo kislino. Ena takih rastlinskih hranilnih snovi je kalij, ki naši kme-

tovalci največkrat sploh ne mislijo nanj, ali se pa nanj sploh ne marajo ozirati. Umno gnojenje je le tisto, kadar se rastlinam dajo vse potrebne hranilne snovi, torej tudi kali. Kdor ne upošteva te temeljne resnice, ne bo nikdar dosegel pravega uspeha, narobe, trpel bo le škodo.

Gnojenje s kalijem res ne kaže tako očitnega uspeha, zato se ga naši ljudje iz napačnega umevanja neradi poslužujejo, **da si tudi kali prav znatno pomnožuje pridelek**, saj vsak kmetovalec pozna imenitni učinek pepela, ki je slednjič pravzaprav skoraj izključno kalijevo umetno gnojilo.

Ne gre pa samo za večji pridelek, ampak tudi za kakovost pridelka, kajti pridelano seno je za krmo, in **le tista krma, ki ima v sebi dovolj kalija, pomaga poleg fosforove kisline učiniti dober in zdrav razvoj živine.**

Sedaj jeseni in pozimi, ko je najpripravnejši čas gnojiti travnike z umetnimi gnojili. Vas kmetovalce pozivamo v Vašo korist: **ne gnojite edinole s Tomasovo žlindro in z gnojnico, ampak tudi s kakim umetnim gnojilom, ki ima kali v sebi.** Taka umetna gnojila, ki jih imenujemo kalijeve gnojila, so pepel, kajnit in kalijeve sol. Pepela imamo premalo in ga sploh bolje drugje porabimo, zato mešamo Tomasovo žlindro s kajnitom, ki ima v sebi 12 do 14% kalija, ali s kalijevo soljo, ki ima v sebi 40 do 42% kalija. Zaradi cene se pri nas najbolj izplača rabiti kot kalijevo gnojilo kalijevo sol.

Pri nas je gnojenje s kajnitom ali s kalijevo soljo še iz drugega stališča izredno važno, kajti ta gnojila delajo zemljo vlažno in rastline manj občutljive proti mrazu. Ker naši kraji kaj radi trpe po suši in ker so naše pomladi navadno zelo mrzle ter radi nastopajo pozni mrazovi, zato ta kalijeve gnojila bolj ali manj popravijo te nepravilike.

V deželah, kjer prebivajo strokovno dobro izobraženi kmetovalci, poznajo veliko vrednost gnojenja s kalijem, in zato je tamkaj poraba kalija silno velika in celo rase od leta do leta. V Nemčiji n. pr. porabijo na kvadratni kilometer obdelane zemlje na leto 2000 kg čistega kalija, v Avstrijski Šleziji, kjer je umno kmetijstvo v Avstriji najbolj razvito, ga pa porabijo samo 230 kg, pri nas na Kranjskem pa doslej celo le 60 kg. Ta števila kažejo, kako daleč smo pri nas na Kranjskem še zaostali glede umnega gnojenja. Sicer mi Kranjci nismo v Avstriji glede porabe kalija zadnji, smo celo med prvimi, a storiti moramo še veliko, da dosežemo druge naprednejše dežele. Naša družba je glede porabe kalija že mnogo storila, saj je ona njega porabo sploh vpeljala v deželo.

Da se pospeši raba kalija v obliki kajnita ali kalijeve soli potom skupnega naročanja v prid našemu poljedelstvu in zlasti v prid naši živinoreji, razpisuje podpisana družba

tri nagrade v znesku po 100 K

za tiste družbene podružnice, ki v razmerju svojih pravih udov skupno naroče

do 1. marca l. 1913.

največ teh kalijevih gnojil. Pri oddaji teh nagrad pa ne bo odločevala množina po kaki podružnici skupno naročenega kalijevega gnojila, temveč odločila bo edi-

nole največja množina čistega kalija pri tisti podružnici, kjer ga povprečno največ hodi na pravega podružničnega uda. Po ena teh nagrad pride na Gorenjsko, Dolenjsko in Notranjsko.

V Ljubljani, 15. novembra 1912.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Pisma kulturnotehnične vsebine.

(Napisal inženir Dragotin Gustinčič svojemu prijatelju Tonetu).

XIII. pismo.

Moja pisma sicer nimajo namena, da napravijo iz Tebe, dragi Tone, morda kakega kulturnega tehnika, pač pa polagam veliko važnost na to, da natanko poznaš vsa bistvena tehnična načela in dela osuševanja lok in mlak. Potujoč neprestano križem po naši deželi, sem videl v kranjskem kmetovalcu dosti resne volje, da bi si toinono v gospodarstvu zboljšal, a ker je nepoučen, ali vsaj nezadostno poučen, zaupa svoja dela skazimojstrom, ki imajo komaj medel pojmo o stvari, in naravna posledica je, da ni ne uspehov, ne nadaljnega potrebnega veselja in zanimanja za omišljeno napravo. Stoječ na tem stališču, te hočem torej opozoriti še na nekatere bistvenosti drenažnih naprav.

Da ni vseeno, v kaki medsebojni razdalji izkopavamo drenažne jarke in polagamo cevje, sem Ti pripovedoval že v XI. pismu, in veš tudi že, da zavisi ta razdalja od kakovosti tal in da je treba v ta namen tla dobro preiskati. Znano Ti je med drugim tudi, da v čim večjem strmcu leži osuševalni jarek ali drenažna cevje, tem večjo množino vode lahko odvede v istem času, torej tem uspešnejše je osuševanje. A baš ta poslednja resnica bi utegnila zapeljati neukega človeka do popolnoma napačnega sklepa.

Vprašanje, ki o njem hočem danes razmotrivati, je: ali naj razvrstim na loki osuševalne jarke, oziroma drenažna cevje, tako, da bodo ležali dovajalniki (ali dovajalno cevje) v največjem strmcu, ali kako drugače.

Dno odvajalnika ne sme imeti poljubnega strmca. Pravil sem Ti že, da je brzina vode, pretakajoče se po jarkih in cevju, v veliki meri odvisna od strmca, in sicer, da čim večji je strmec, tem večja je brzina. Čim večja brzina, tem večja pa tudi delovna sila vode. Delovna sila vode rase z brzino, in sicer zelo hitro. Sorazmerje ni navadno, ampak štirjaško, t. j. če napravim brzino dvakrat toliko, kakor je bila prvotno, ni delovna sila vodne mase ali kakor pravimo po slovensko — vodne gmote samo dvakrat, ampak štirikrat toliko. Če se pretaka voda v jarkih s preveliko brzino, začne v njih kopati dno in brežino ter odnaša rodovitno zemljo.

Istotako se voda tudi ne sme pretakati po jarkih prepočasi. Že v IV. pismu sem Te opozarjal na slabe posledice prepočasnega odtekanja voda v večjih vodotokih. Isto velja tu. Če teče voda prepočasi, je njena nosilna sila majhna in mora odlagati na svoji poti usedline, t. j. zemljo in druge drobne delce, ki si jih je naložila na svojem hitrejšem toku. Taki jarki se hitro zasiljejo in hitro zaraščajo — vdrževalni stroški so torej veliki.

Brzino v jarkih moramo torej tako vravnati, da nam voda ne bo trgala bregov in ne puščala usedlin.

Naravno pa je — in to si sam lahko misliš — da je brzina vode v trdem materialu lahko dosti večja kakor pa v mehkem. Blatno zemljo voda dosti laže odnaša kakor droban pesek, in ta zopet laže kakor mastno ilovico ali pa celo debelo kamenje.

Da nam voda jarkov ne koplje, ne sme presegati naslednjih povprečnih brzin:

1. v blatni zemlji ali lahki glini	0.10 m v sekundi
2. „ drobnem pesku (sipi)	0.15 „ „ „
3. „ mastni glini	0.25 „ „ „
4. „ ilovici ali debelem pesku	0.45 „ „ „
5. „ prodnatih tleh	1.00 „ „ „
6. „ gruščnatih tleh	1.25 „ „ „
7. „ labori, sprimkih in skrilnatih tleh	1.85 „ „ „
8. „ skladovnem skalovju	2.25 „ „ „
9. „ prav trdi gmotni skali	3.70 „ „ „

Da voda ne pušča usedlin, je treba pri kakovosti tal od 1.—4. vsaj 20 cm brzine na sekundo; v tleh, kakor so označena pod točko 5., vsaj 50 cm.

Kak strmec nam je torej dati, da jarkom in drenažnemu cevju dosežemo zgoraj navedene najmanjše, odnosno največje zahtevane brzine?

Žal, da ni odgovor tako enostaven, kakor vprašanje samo. Z ozirom na to, da brzina vode v jarkih in cevju ni odvisna samo od strmca, ampak v veliki meri tudi od velikosti in oblike protočnega prereza jarka in ravnatako tudi od kakovosti materiala, Ti moram ostaviti to vprašanje nerešeno. Odgovoriti na to vprašanje se da samo s pomočjo računov, ki pa so zate preteški, in zato mora ostati to tudi še nadalje stvar vestnih inženirjev. Tuje knjige, ki so jih napisali različni travniški mojstri, navajajo tudi take podatke, a so brez vrednosti.

Z ozirom na navedeno moramo torej reči, da se smejo napraviti jarki odvajalniki le do gotove meje v smeri največjega strmca v svetu, za dovajalnike in drenažne cevi pa moramo uvaževati še naslednje:

Mislimo si tako ležeč svet loke, kakor nam to kažete podobi 97. in 98. Če stopaš po loki v smeri pšice in prehodiš daljavo od črte ff do ee, stojiš za 10 cm niže. Ravnatako stojiš vsakokrat po 10 cm niže, če nadaljuješ pot od črt ee do dd, dd do cc, cc do bb in bb do aa. Če narišemo prerez AB podobe 97., dobimo podobo 98. Iz podobe 98. vidimo natančneje, kako leži svet na loki.

Vse točke sveta na loki, ki ležijo v črti aa imajo enako višino. Istotako tudi točke v črtah bb, cc, dd, ee in ff, samo s to razliko, da so vse točke bb za 10 cm višje kakor točke aa, točke cc za 10 cm višje od točk v črti bb itd. Krive črte aa, bb, cc itd. so popolnoma vodoravne, to se pravi: voda na teh črtah bi stala in ne tekla. Ker so vodoravne in krive, jih imenujemo „vodoravne krivke“. Inženir jih na ta način določi v svojih načrtih, da svet zunaj najprej z nivelira z nivelirskim instrumentom.

Misli si sedaj, dragi Tone, da izkopljemo jarke ali položimo drenažne cevi, kakor sem Ti jih narisal v podobi 99. Ker visi svet v strmecu, kakor je označeno s pšicami, se bo, če bo padal dež, odtekala vsa voda navpično k vodoravnim krivkam t. j. v smeri pšice. Iz podobe 99. je pa razvidno, da se ne bo stekala voda v jarke dovajalnike, odnosno v dovajalno drenažno cevje, ampak povečini šele v odvajalnik A A. Zaradi tega moram izkopati dovajalnike poševno k vodoravnim

krivkam, torej ne v največjem strmecu, odvajalnik A A da lahko položim v največji strmec, toda napraviti ga moram tako, da voda ne teče v njem s preveliko brzino ter ne razdira brežin in dna.

Za drenažno cevje velja isto, posebno pa še tedaj, če imamo opraviti na loki s podtalnico. Drenažno ocevje pa tudi še zaraditega ne sme ležati v največjem strmecu, ker bi potem voda tekla ob ceveh, namesto po ceveh, in bi jim na ta način kopala tla. Posamezne cevi bi se potem začele posedati in drenaža bi v kratkem prenehala delovati.

Če osušujemo z odprtimi jarki, moramo oskrbeti odvajalnike vedno z zatvornicami, da vodo v jarkih po potrebi lahko uravnavamo. Prav pogosto se čujejo pritožbe, da so se tla tu pa tam preveč izsušila. To se pripeti včasih tudi najboljšemu inženirju, ker, žal, do sedaj tudi inženir ne zna še zapovedati oblakom, kdaj naj dajo dobrodejni dež. Ta nedostatek osuševanja se pa da popraviti z zatvornicami.

Zatvornice so umestne tudi takrat, kadar osušujemo z drenažnimi cevmi, če je drenaža pravilno izvedena. Žal le, da imamo v tem oziru še tako malo izkušenj. Sicer pa nočem trditi, da je umestno, vsako drenažo opremiti z zatvornicami. So slučajji, ko bi imele zatvornice gotovo zle posledice; obratno pa bi se dale pri drenažah z zadostnim strmecom brez pomislekov vpeljati.

Dobava smrekovih sadik po znižani ceni.

Prihodnjo pomlad se bodo iz državnih gozdnih drevesnic kranjskih oddajale smrekove sadike potrebnim ali neimovitim posestnikom gozdov na Kranjskem — izvemšji sodna okraja Kranjska gora in Vrhnika, ki dobivata sadike po primernih, nizkih cenah iz okrajnih gozdnih drevesnic — po 2 kroni za vsakih tisoč komadov. V tem znesku so že vračunjeni stroški za izkopavanje, zavijanje in dostavo sadik iz državnih gozdnih drevesnic do bližnjega poštnega urada ali do bližnje železniške postaje.

Manj imoviti, potrebni, nepremožni posestniki gozdov, ki želijo dobiti smrekovih sadik po tej znižani ceni, naj svoja naročila prijavijo pri pristojnih županstvih ustno ali pismeno (nekolokovano) do 8. decembra t. l. Obenem morajo županstvu plačati na naročeno množino sadik pripadajoči denarni znesek.

Na naročila drugih sadik kakor smrekovih po tej ceni, na prepozne prijave ali neplačane naročbe se ne bo oziralo. Premožni posestniki nikakor ne morejo postati deležni sadik po znižani ceni 2 K.

Neprimerno velike množine sadik se posameznikom brez natančnega dokazila, da jih res prav nujno potrebujejo, ne oddajo, ker utegne zaloga prehitro poiti in se je treba ozirati na vse neimovite naročnike.

V prošnjah ali naročilih pri županstvu je navesti naslov naročnika, zaproseno množino smrekovih sadik, okoliš, kjer naročnik namerava saditi, davčno občino, približno ploščino prostora, ki ga misli posaditi, ter zahtevani način do pošilatve z dostavkom zadnje pošte, oziroma železniške postaje.

Pripomniti je, da se bodo v prvi vrsti upoštevali oni posestniki, ki v zadnjih treh letih zaprosenih sadik po znižani ceni morda še niso v vsem obsegu dobili.

Pri županstvu plačani zneski ostanejo toliko časa tam, dokler ne dobe naročniki glede podelitve naročenih

sadik obvestil o tozadevni odredbi deželne vlade, kar se bo zgodilo najpozneje februarja meseca. Naročniki, ki se jim zaprosene sadike ne priznajo ali se jim le deloma ustreže, dvignejo takoj plačane zneske pri županstvu, kjer so jih plačali, ter bodo mogli pravočasno priskrbeti si potrebnih sadik po zmernih tarifnih cenah iz državnih ali iz okrajnih gozdnih drevesnic svojega okraja. Če te drevesnice sadik nimajo več v zalogi, jih je treba naročiti pri zasebnih gozdarskih uradih ali pri tvrdkah, ki se pečajo z vzgojo in prodajo sadik. Pri takih tvrdkah so sadike precej dražje.

Kdor sigurno želi dobiti cenih sadik raznih drevesnih vrst po neznižanih, toda zelo zmernih tarifnih cenah iz državnih in iz okrajnih gozdnih drevesnic, naj se zarano obrne najbolje na pristojno c. kr. gozdarsko nadzorništvo ter naj ne prosi in se ne zanaša na podelitev sadik po 2 K tisoč, če ni res nepremožen. Premožni pri dobavi sadik po znižanih cenah lahko oškodujejo one, ki so v resnici potrebni in upoštevanja vredni.

Nova pomoč našim kmetovalcem.

Splošno se čujejo pritožbe, da kmetovalec nima od truda in dela na svoji kmetiji nobenih koristi in kaj pičle, največkrat pa nobenih dohodkov.

Marsikdo prevzame od staršev zadolženo posestvo in jim mora dajati visok užitek. Stroškov ima torej dovolj, dohodkov pa nobenih. Ni čudno, če izgubi pogum. Vsakdo bi rad zvečal pridelke in doneske svoje posesti sploh, **ali kako?** Istotako bi rad izvedel, kako stoji njegovo posestvo, mu li donaša dohodkov ali izgubo. **Kje naj dobi odgovor?** Sam ne more najti odgovora, in kar tako tjaveudan gospodariti se pravi drveti v pogubo. Točnih odgovorov in nasvetov moremo najti le, če svoje posestvo z vsemi njegovimi deli natančno poznamo. To je pa zopet mogoče edinole z **vestnim opazovanjem in natančnim zapisovanjem** vseh izdatkov in prejemkov.

Pri c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani se je osnoval **urad za kmetijsko knjigovodstvo**, ki ima namen, pomagati udeležencem na ta način, da jim skuša napraviti **knjigovodstvo prav lahko in breztrudno**. Ni se bati, da bi ne mogli zvrševati navodil tega urada. Vse je kaj enostavno urejeno in je malo pisanja, ker se vsi računi zvrše v osrednjem uradu. Vsako leto se napravi popis vašega posestva z našo pomočjo in vsak teden še pošljete en zapisek tega, kar ste prejeli, oziroma izdali. To je vse in kaj lahko. V uradu se vodijo posebne knjige in ob koncu leta se vam natančno pove, ktere panoge vaše kmetije se izplačujejo in ktere ne. Pove se vam še marsikaj in se vam da nasvet, kaj bi kazalo ukreniti, kaj začeti in kaj opustiti. Kaka izprememba se pa more seveda zvršiti le tedaj, če se sami za to odločite. Proti nam nimate drugih obveznosti, kakor edino to, da nam o pravem času, natančno in popolnoma resnično poročate vse dogodke, ki se pri vas dogajajo in se kmetije tičejo.

Nekteri se bodo seveda na tihem vprašali: „O, ali ni to morebiti kaka past, da nam nalože še večjih davkov? Brez skrbi! Prvič **so dohodki iz kmetij jako pičli in drugič je uradovanje naše popolnoma tajno**. Le samo voditelj osrednjega knjigovodstvenega urada mora vedeti vse ravnotako dobro, kakor vi, mora pa v vsem ohraniti najstrožjo molčečnost.

Kakor ste dosedaj vse zaupali c. kr. kmetijski družbi kranjski, tako morate zaupati v dobrohotnost tega novega urada. Zato vas še enkrat pozivamo, da se poslužite ugodne prilike, ker, kakor že omenjeno, je naloga tega urada edinole delati v **korist kmetijstva**.

Pojasnjeno bodi, da udeleženci ne bodo imeli **prav nobenih stroškov**, ker jim c. kr. kmetijska družba povrne vse poštne stroške, ki nastanejo z dopisovanjem. Poleg tega se bodo dovolile udeležencem, ki bodo po naših nasvetih napravili kake izpremembe, tudi — primerne podpore.

Porabite torej ugodno priliko in **prijavite se takoj z dopisnico**, da ste voljni ravnati se po naših nasvetih in nam pošiljati vsak teden eno poročilo o prejemkih in izdatkih, bodisi da obstoje ti v denarju, blagu ali v čem drugem. Vsi nasveti se bodo dajali **popolnoma brezplačno in bo vse uradovanje popolnoma tajno**.

Ker začne osrednji urad za kmetijsko knjigovodstvo poslovati že s 1. januarjem 1913, je nujno potrebno, da se takoj priglasite, sicer bi moglo biti prepozno, ker bo voditelj tega urada vsakega udeleženca v najkrajšem času obiskal, da ga o vsem potrebnem pouči.

Nadejamo se obile udeležbe, ker gre le za korist kmetijstva! Ta oklic velja le za kranjske kmetovalce,

Z vestnim zapisovanjem se naučimo pametno in varčno gospodariti, **varčnost pa je vir blagostanja**.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Kislost (kisloba) in razkisanje vina.

Pri letošnjih vinih nahajamo sploh, zlasti pa na Dolenjskem, obilno kislobo.

Zanimivo je, da sladkoba mošta letos ni toliko zaostala, za kolikor je napredovala kisloba, ali z drugimi besedami rečeno, je letos še pri precej povoljni množini (12—15%) sladkorja imel mošt nenavadno veliko (12—24%) kisline. Letos je torej imel mošt za 1/4 sladkorja manj kakor sicer, kisline po dvakrat toliko, kolikor ponavadi.

Tega nismo opazili samo na Kranjskem, ampak tudi v drugih deželah. Za južne kraje, na pr. za našo Vipavsko, ne pomeni to nič slabega, kajti vina v teh krajih kažejo pogostoma pomanjkanje kisline, za druge kraje pa, na pr. za Dolenjsko, kjer itak kisline v vinu nikoli ne manjka, je to seveda neprijetno, kajti marsiktero letošnje vino bo vsled preobilne kisline v teh krajih skoraj neužitno. Vprašanje je torej, 1.) ali se kislina v vinu tekom kipeanja in tekom ležanja vina zmanjša, 2.) ali se da to izginevanje kisline s pravilnim ravnanjem pospešiti, in 3.) ali imamo sradstvo, da se z njim kislina vina kemijskim potom zmanjša.

Na vsa tri vprašanja je odgovoriti, da je to mogoče.

Prvi čas po kipeanju ima sicer vino navidez še bolj kisel (rezek) okus; ali ta okus prihaja od ogljikove kisline, kislega plina, ki se je med kipeanjem razvil in se je vino z njim napojilo.

V resnici se pa — izvzemši nekaj jantarove kisline, ki se tvori pri kipeanju — vsa kislina v vinu nekoliko zmanjša. Seveda, se to pozna šele nekaj dni potem, ko se je vino pretočilo, pri čemer izgine iz vina nadobilna množina ogljikove kisline.

Kislina se pri kipeњу zmanjša — do gotove mere — tem bolj, čim slajši je bil mošt. Zato se pri zadostni množini sladkorja ni treba bati večje množine kisline v moštu. Iz tega sledi, da je jako pametno in gospodarsko, če se v letih s kislimi mošti mošt nekoliko osladi, tako da kaže toliko sladkorja, kolikor ga ima navadno v dobrih letih.

Kislina izgineva med kipeњem in ležanjem vina na več načinov.

Pređen si to moremo predstaviti, moramo vedeti, kaj daje vinu kislobo.

Zelo napačno je mnenje, da ima vino svojo kislobo samo od vinske kisline.

Ravno nasprotno je res.

V vinu (oziroma moštu) se nahaja v pretežni večini prosta jabolčna kislina ($3-4\%$)*

Proste vinske kisline je v moštu iz zrelega grozdja prav malo ($0.2-0.6\%$), le v moštu iz nezrelega grozdja je je več ($2-3\%$).

Vinska kislina je v moštu vezana poglavitno na kalij, in sicer v obliki vinskokislega kalija, to je vinskega kamna (grampe).

Vinski kamen daje sicer moštu (vinu) tudi kislobo, toda njegova kisloba je veliko milejša, skoraj za dve tretjini slabejša od vinske kisline.

Vinski kamen se v vodi rajši topi kakor v alkoholu (vinskem cvetu), kjer je skoraj neraztopen.

V moštu ga je precej raztopljenega (4 do 8%), to je v litru 4 do 8 g).

Ko se pa vsled delovanja glivic (kipeња) razvija v kipečem moštu čedalje več alkohola, postaja vinski kamen neraztopen in se izloča.

Zato najdemo v drožah in na dogah sodov, ki je mošt v njih kipel, vedno veliko vinskega kamna.

Stem, ker se vinski kamen — ki je, kakor rečeno, kisel in daje torej vinu kislobo — med kipeњem deloma izločuje iz mošta, postaja mošt čedalje manj kisel. To je en način, da izgineva kislina iz mošta.

En teden pred pretakanjem kaže vino pustiti, da se ohladi, da se iz njega izloči obilno vinskega kamna.

Na drug način izgublja mošt in mlado vino kislino vled delovanja kislino razkrajajajočih glivic in bakterij.

V moštu se nahajajo poleg kipelnih glivic tudi razne bakterije, ki razkrajajo kislino.

Že kipelne glivice same porabijo med kipeњem in tudi potem, ko ne nehajo kipeči, nekaj kisline, zlasti jabolčne.

Se huje napada jabolčno kislino bakterija, ki jo imenujejo mikrokokus malolaktikus. Ta bakterija razkrajja jabolčno kislino in jo spreminja v manj kislino mlečno kislino in v ogljikovo kislino.

Ker je ogljikova kislina plin, ki iz vina izpuhava, ostane v vinu le manj znatna mlečna kislina, in vino postane na ta način dostikrat tudi za $3-5\%$ manj kislino, kakor je bilo spočetka.

Zlasti močno je delovanje kislino zmanjšujočih glivic in bakterij po dovršenem kipeњу ob navzočnosti drož. Iz njih jemlje omenjena bakterija nekatere snovi (najbrž dušik), da se lahko razvija.

Če torej hočemo, da nam vino postane manj kislino, moramo v tem času razvoj teh glivic (oz. bakterij) pospeševati, in to se zgodi na naslednji način.

Predvsem je treba, da rabimo kolikor mogoče malo žvepla. Žveplove sokislina ovira razvoj glivic in bakterij.

Če torej kisel mošt žveplamo žešpred kipeњem ali koj po kipeњу, uničimo velik del nam koristnih glivic. Kisle mošte in vina je torej treba kolikor mogoče malo žveplati.

Pri pretakanju žveplajmo le vino, ki na zraku rjavi ali ki se vleče (vlačljivih vin bo letos veliko), oziroma vino, ki diši po žveplovem vodik (gnilih jajc) ali ki ima kako drugo napako.

Ali vino na zraku rjavi, se preskusi stem, da se pusti v odprtem kozarcu 1 do 2 dni.

Končno bodi omenjeno, da imamo tudi po novem vinskem zakonu dovoljeno zdravju neškodljivo sredstvo, da vino lahko kemijskim potom razkisamo.

To sredstvo je čisto, oborjeno, (precipitirano) ogljikovokislino apno — kakor ga imenuje vinska postava.

To je najčistejši kredi podoben apnenec, pripravljen kemijskim potom.

Apnenec je ogljikovokislino apno, torej apno, vezano na ogljikovo kislino. Če se ogljikovokislino apno spravi v vino, potem se apno spoji z močnejšo vinko, oziroma, če te ni zadosti, tudi z jabolčno kislino in da vinskokislino ali jabolčnokislino apno, ogljikova kislina (ki je plin) pa uide iz vina.

Vinskokislino apno je pa nekisla (nevtralna) sol, ki se v vinu ne topi, ampak se iz vina izloči v obliki belega prahu. Apnenec potegne torej prej v vinu raztopljen kislino nase, jo naredi neraztopno in stem vino razkisa.

Ves učinek je pač podoben temu, kadar proti zgagi, ki jo povzroča preobilna kislina v želodcu, vzamemo malo dvojnoogljikovokisla sode (soda bikarbonata = Speisesoda). Soda razkisa želodec, ker se želodečna kislina spoji z njenim sodikom, ogljikova kislina pa uide (se izpahne) iz želodca.

Praktično razkisanje vina se izvede takole: $66\frac{1}{2}$ grama čistega oborjenega ogljikovokislega apna, belega praška, ki se dobi pri vsakem drogistu, na 100 l vina, vzame vinu 1% (1 g na liter) kisline. Kolikor gramov kisline torej hočemo odvzeti, tolikokrat $66\frac{1}{2}$ g praška na hl moramo vzeti.

Vendar se navadno ne priporoča vzeti vinu več kakor 2% kisline, ker sicer vino dobi čuden, sladnat, kovinast okus, to je slično, kakor ga ima vino, ki na pr. dolgo časa stoji v kovinasti posodi (pipi itd).

Če namreč ni zadosti vinske kisline, se apno spaja z jabolčno kislino in daje jabolčnokislino apno, ki se ne izloči, ampak ostane v vinu raztopljen in daje že omenjeni okus.

Prašek se pomeša z vinom najprej v škafu, in ko se je tako dobro razmešal, se vlije v sod ter se še tam dobro z vinom premeša. Vino začne vsled uhajajoče ogljikove kisline močno šumeti, vsled česar se priporoča, sod le nalahko zamašiti, da ogljikova kislina lahko uhaja.

Po razkisanju se vino hrani v bolj mrzli kleti, da se vse vinskokislino apno hitro izloči.

V 10 do 14 dneh se vino pomiri in se očisti. Tedaj se pretoči, da se loči od belega prahu, ki se je medtem izločil na dno soda.

Razkisivati vino pred prvim pretakanjem se nikakor ne priporoča. Sploh ostane razkisanje vina po tem načinu zadnji pripomoček, ki ga ima kletar, da prekislino vino napravi užitno.

*) $\%$ = od sto, $\%$ = od tisoč.

Veliko bolje je, da se vpliva s prej popisanim pravilnim ravnanjem na razvoj kislino razkrajajočih bakterij, oziroma, če smo to zamudili, je bolje, da pomešamo vino z močnejšim in manj kislim vinom, na pr. dalmatinskim.

B. Skalický,

c. kr. vinarski nadzornik.

Poškodbe kmetijskih in gozdarskih rastlin po dimu iz tvornic.

Ker so poškodbe kmetijskih in gozdarskih rastlin po dimu iz tvornic za prizadete zelo občutne, je stavil predsednik naše družbe g. komercialni svetnik Povše v zadnjem zasedanju kmetijskega sveta na Dunaju svoj niže doli označeni samostalni predlog, ki ga je takole utemeljil:

Od kmetijskega ministrstva sem dobil dovoljenje, na današnji dnevni red postaviti zadevo, ki je gotovo v interesu avstrijskega kmetijstva in gozdarstva. Povod k temu je bilo takorekoč praktično življenje. Kot državni poslanec sem bil pozvan, da se zavzamem za male oškodovane kmete v svojem volilnem okraju, ki stoje v dragi pravdi z velikimi tvornicami. Pri obravnavah so se pokazale razmere, ki morajo človeka osupniti.

V enem slučaju, namreč pri neki tvornici za svinec, je okrajno glavarstvo, torej politična oblast, precej ugodno razsodilo na korist močno oškodovanim kmetom. Proti razsodbi je tvornica vložila priziv, in kaj se je zgodilo? Ministrstvo je izreklo, da politična oblast ni bila pristojno mesto, temveč je to zadeva rudarske oblasti, in tako je postalo neveljavno vse, kar je bilo doseženega, ki je stalo ogromno denarja.

V drugem slučaju je tudi politična oblast prvo obravnavo vršila, toda uspeha ni bilo, in kmetje so po nasvetu oblasti same nastopili sodnijsko pot.

Jaz sem, ker nisem sam pravnik, vprašal najboljše pravnike za svet, in vsi so mi dejali, da je Avstrija glede zakonodajstva na tem polju zelo zaostala. Namen tega mojega govora je, da se postavi odsek, ki naj to zadevo proučuje v prospeh ne le kmetijstva, ampak tudi gozdarstva. Da ne govorim predolgo, podam kmetijskemu svetu nekatere misli in prosim, da se potem moj predlog sprejme.

Kakor je zdrav, čist zrak podlaga za življenje in uspevanje človeka, tako je tudi neobhodno potreben za uspevanje rastlin. Sestava zraka je za organsko življenje največje važnosti in njega bistvena izprememba more uničiti cele vrste. Celoznatno onečiščenje zraka more imeti za živali in rastline zle posledice.

V prvi vrsti prihajajo taka onečiščenja zraka od obrtnih obratov. Razen onečiščenja tal in vode po trdih in tekočih odpadkih od omejenih obratov vzbujajo pritožbe tudi iz teh obratov odhajajoči plini in prah.

Dočim se poškodbe po trdih in tekočih odpadkih kažejo le v gotovih omejenih prostorih okoli tvornic, morejo škodljivi plini in prah segati daleč naokrog. Vsled razvoja fužin, zlasti onih za svinec in cink, so se pokazale na veliko daljavo okoli tvornic znatne poškodbe, zlasti na rastlinah. Po dr. A. Smittu na Angleškem se da škodljivi vpliv nečistega ozračja pri nasadih v mestih in okoli mest povsodi spoznati, kajti rastline kmalu izgube svojo živo zeleno barvo, venejo in končno usahnejo.

V vseh državah, kjer je industrija zelo razvita, obstoje določbe, ki urejujejo obrat in imajo posebne določbe glede naprave obratov, ki utegnejo javnosti škodovati.

Posebno so značilni plini in sprášeni odpadki od obratov in zlasti od kurilnih naprav. Tu sem je šteti dim, ki je pomešan s klorom, žvepleno kislino, žveplanim vodikom itd. Zelo škodljiv je prah od raznih rudnin. Ta prah škoduje mehaniško. Rambousek, ki je na tem polju veliko raziskoval, deli prahove vrste v take, ki mehaniško učinkujejo, in v take, ki kemijsko zastrupljajo rastline. Prah, ki je mehaniško posebno škodljiv, je cementni prah. Med kemijsko strupene prahe šteje Rambousek onega iz tvornic za svinec.

Za živino je posebno škodljiva tista krma, ki je oprášena s prahom takih tvornic. Schröder je našel pod jerebikami, ki so stale blizu tvornice za svinec, vsepolno bolnih in mrtvih ptičev, ki so bili vidno zastrupljeni s svincem. Celokoli tvornic za cement se nahajajo velike množine prahu, ki krijejo daleč naokoli vso okolico. Razen prahu odhaja iz dimnikov še žveplena sokislina, ki prihaja iz premoga.

Da poškodba rasti v takih okoliščinah ne more izostati, je samoobsebi umevno. Listje dobi lise, ovne in odmrje. Pri tem zaostanejo rastline v svoji rasti, žito ostane neoplojeno in klasje je gluho ali prav slabotno. Vse to se zlasti rado pokaže, kadar je zrak vlažen, ali če so rastline mokre vsled dežja, rose ali megle. Najobčutljivejša je detelja, potem mlade trave in tudi žito. Tak prah na krmi more biti zelo škodljiv v želodcu in v dihalih rastlin.

Na kmetijah, kjer so njih zemljišča pokrita s takim prahom, se nahaja mnogo živine bolne na prebavilih, zlasti govedi. Take živali so medle, množina mleka pojema, kaže se driska in kašelj in živali se ne obrejšijo ali pa zvržejo. Ta prikazen je v nekterih dvorcih tako huda, da na vzrejo telet sploh ni misliti, kajti teleta pridejo oslABLJENA na svet in potem navadno kmalu poginejo. Da je vse to posledica dima iz tvornic, je nedvomno. Najboljši dokaz za vse to je dejstvo, da je škodljivi učinek različen po razdalji od tvornice in po vetru, ki ta prah donaša. Poprašeno seno izgubi svoj prijetni duh, njegov okus je trpek in njegova kemijska sestava kaže znatno množino žveplene kisline, arzenove kisline in drugih škodljivih snovi. More se torej trditi, da bolezni v prebavilih povzročajo te snovi v krmi. Vnetja v prebavilih živali, ki so se raztelesile, prihajajo od zaužitja tako strupene krme.

Da živali pokašljejejo, če uživajo prašno krmo, je naravno. V bližini tvornic se pri govedi kaj rada pokaže tudi kostolomnica kot posledica napačne sestave krme, ki jo povzroča prah, kajti rastline, ki rasejo v bližini škodljivih tvornic, imajo v sebi premalo fosforove kisline in apna. Okoli Freiberga, kjer je veliko takih tvornic, so tu omenjene bolezni stalne. Posebno so škodljive tvornice za cinek in svinec vsled plinov, ki odhajajo iz dimnikov. V bližini takih tvornic bolehajo goveda in prasiči za hudo drisko in sušico. Kaj hudo razsaja pljučnica in v 60 do 80 slučajih od 100 poginulih živali jih je poginilo za pljučnico. Sploh se more smatrati za dokazano, da živali, ki jedo krmo, ki se je na njej nabral prah iz takih tvornic, bolehajo za vnetjem in snetjem sluznice v pljučih.

Ravnotako je jasno dokazano, da dim iz takih tvornic daleč naokoli škoduje gozdom, in na mnogih

gozdarskih kongresih so storili važne ukrepe za državno varstvo kmetijstva in gozdarstva.

Na Nemškem in na Angleškem imajo že tozadevne zakonske določbe za varstvo kmetijstva. V Avstriji more kmetovalec ali gozdar, ki je prizadet po škodi po dimu, najti nekoliko pomoči v našem obrtnem redu. Navzlic temu, da nimamo takih zakonskih naredeb za varstvo kmetijstva, se je vendar knezu Lobkovicu v enem slučaju posrečilo tožbenim potom izposlovati povračilo za škodo, ki jo je prizadel dim.

Nič manj ne trpi kmetijstvo vobče in posebej živinoreja po onečiščenju voda z odpadki iz obrtnih obratov. Veliko trpi pri tem ribarstvo, pa tudi cele pokrajine vsled slabe pitne vode za živino.

Vsa ta dejstva me zadosti upravičujejo, da stavim kmetijskemu svetu predlog, naj vso pozornost obrne na ta predmet, ki zasluži temeljitega proučevanja. Tudi konferenca vseh predsednikov glavnih avstrijskih kmetijskih zastopov se je že pečala s to zadevo. Jaz ne prosim, če kmetijski svet mojemu predlogu pritrdi, da se dotični odsek pomnoži s zastopniki kmetijskega ministrstva in z zastopniki konference predsednikov, da po možnosti vršimo uspešno delo za popolnitev zakonskih naredeb, ki so potrebne iz utemeljenega stališča v prosep kmetijstva in gozdarstva.

Ker izkušnje v Nemčiji in na Angleškem kažejo, da se marsiktero zlo da odstraniti z dobrimi tehničnimi napravami, zato naj se tudi pri nas dajo dovoljenja za fužine in tvornice le s pogojem, da se škodljivi plini in škodljive vode iz podjetij odstranijo na neškodljiv način. Da ne bo od naše strani pritožb in da zahtevamo pravično varstvo naših koristi napram veleobrtnikom, stavim formelni predlog:

„Kmetijski svet naj izvoli poseben odsek, ki naj s sodelovanjem kmetijskega ministra tozadevne razmere proučuje in naj potem stavi svoje predloge, ki morejo ščititi kmetijstvo in gozdarstvo pred poškodbami, ki jih prizadevajo fužine in tvornice.“

Predsednik kmetijskega sveta je zahvalil predlagatelja za njegovo poučno utemeljevanje: predlog je bil sprejet in se je takoj volil predlagani odsek, nakar je g. komercialni svetnik Povše zahvalil za sprejetje predloga ter je izjavil, da gre tu le za pravične koristi kmetijstva in gospodarstva in da njegov predlog nima prav nobene osti proti obrti, ki jo tudi mi kmetovalci povsod pozdravljamo, kjer je na pravem mestu.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Drugi odgovor na vprašanje 198. Od gozdarskega veččaka smo dobili v popolnitev našega prvega odgovora na to vprašanje glede **majhnih storžev, ki se delajo na mladih smrekah**, naslednje pojasnilo: Tiste male storže na smrekah povzročata smrekova kožna uš (chermes abietis). Edino sredstvo za zatiranje je, če se izrastki poberejo in

sežgo. Pobiranje naj se vrši dovolj zgodaj, t. j. dokler so izrastki še svetlozeleni. Od vejic, posebno pa od vršičev, jih je prav previdno odrezovati, da se drevesca preveč ne poškodujejo. Zgodnje porezovanje izrastkov je zato potrebno, ker pozneje, nekako od meseca avgusta do meseca septembra, izlezejo iz porjavelih storžev uši, ki se potem naprej plode in delajo zalego za drugo leto. Ko uši izlezejo in po vejah posedajo, bi jih bilo pač mogoče na spodaj nastavljene rjuhe loviti in mečkati, če bi se drevje stresalo, a to je silno težavno in zato je edino pravo sredstvo gori navedeno pravočasno porezovanje izrastkov.

Popravek k odgovoru na 200. vprašanje v 20. številki letošnjega „Kmetovalca“. V dotični odgovor se je vrinila tiskovna napaka; tiskano je namreč, da se sme za pitanje volov polagoma priti na dan na 60 kg krompirja za 100 kg žive teže, dočim bi moralo biti tiskano za 1000 kg. Sicer je vsak to napako lahko sam zasledil, zaradi varnosti jo pa vendarle stem popravljamo.

Vprašanje 202. Pri nas večina kmetovalcev rabi za nasteljo razsekane smrekove veje in z napravo take stelje močno poškodujejo svoje gozde. Jaz sem pričel nabirati za steljo mah po skalah in tamkaj v gozdih, kjer ni mladega zaroda. **Ali nabiranje mahu po gozdih škoduje bolj odraslim smrekam?** (F. M. v L.)

Odgovor: Obsekovanje smrek za dobivanje stelje je za gozdno drevje silno škodljivo, in sicer ne glede na dejstvo, da je taka stelja najslabša, ker malo ali nič ne popije gnojnice in se vrhutega na gnoju in pozneje v zemlji silno počasi razkrajja. Stelja iz suhega mahu je veliko boljša, ker daje živini mehko in gorko ležišče in ker popije razmeroma veliko več gnojnice. Mah pobirati ni napačno, vendar naj se to vrši le tamkaj, kjer se ni bati, da bi odkrito zemljo odnesli nalivi, kajti marsikje mah zemljo skupaj drži in varuje tla pred opustošenjem. Mah v mladih smrekovih gozdih je najbolje pri miru pustiti, dočim se v starejših nasadih more brez škode pobirati, toda le na tak način, da se zelo plitve korenine iglatega drevja ne odkrijejo. V starejših nasadih more biti pobiranje mahu celo koristno, ker se z njim odpre pot zraku v zemljo.

Vprašanje 203. Posestniku v svoji vasi sem **prepovedal pašo po mojem svetu** potom občinskega urada, a on se za to prepoved ne meni. Kam naj se obrnem, da bo prepoved držala, ali naj krivca tožim in koliko imam pravico zahtevati odškodnine od vsake govedí? (J. A. v V.)

Odgovor: Če dotični nima služnostne pravice po Vašem svetu pasti, potem mu sploh ni treba prepovedovati paše potom občinskega urada, kajti tisto, kar samonasebi ni dovoljeno, sploh ni treba še posebej prepovedovati. Zadeva neupravičene paše po tujem svetu ne spada pred sodišče, ampak je prestopok deželnega zakona za obrambo poljščine, ki ga je dolžan izvrševati župan. Prestopek tega zakona je naznaniti županu, ki mora krivca kaznovati ter določiti škodo, ki jo je treba povrniti. Globa znaša za vsako govedo 1 K, ki se pa podvoji, če se je živina nalašč ali ponoči pustila na paši na tujem svetu.

Vprašanje 204. Imam kravo, ki je pričela pred dvema mesecema pri hoji z zadnjima nogama skupaj biti. Mislim sem, da to samoodsebe pride, ko se krava oteleti. Sedaj se je krava oteletila, a vendar še vedno z nogama skupaj bije. Odkod prihaja to in kako se ta napaka odstrani. (A. S. v P.)

Odgovor: Vse gibanje vsake živali je urejeno po čutnicah, ki imajo svoje središče v hrbtenici, oziroma v možganih. Če je živčevje bolno, pa se more pokazati kako nenavadno gibanje, kakor se n. pr. opazuje pri Vaši kravi. Kak pritisk mladiča v maternem životu na hrbtenico more

tudi kaj takega povzročiti, in če se valed tega živčevje vneme, potem toliko časa vnanji znaki bolezní ne prenehajo, dokler živčevje popolnoma ne ozdravi. Če je naše domnevanje pravo, tedaj ni nič čudnega, če krava tudi še po otelitvi z nogama pri hoji skupaj bije. Sicer je pa težko kaj pravega odgovoriti, če se ne ve za pravi vzrok, zato Vam odločno priporočamo poklicati živinozdravnika.

Vprašanje 205. Poleg državne ceste imam hlev in zraven hleva do ceste obzidano gnojlišče. Obzidek gnojlišča, ki stoji že več kakor 100 let, je bil precej slab in razrušen in zato me je pred par leti cestna uprava pozvala, naj zid popravim, da ne bo tekla gnojnica skoz zid v cestni jarek. Letos meseca maja sem dotični zid popravil, in sicer s kamenjem in z betonom, da je sedaj za gnojnico nepredoren. Sedaj mi pa **cestna uprava veli, naj ta zid podredem in se za 4 m od ceste umaknem**, kar bi meni povzročilo veliko in občutno škodo, zato vprašam, ali se smem temu ukazu protiviti, ker so to pravico moji pradedje odnekaj imeli? Ktere zakonske določbe v tej zadevi obstoje in, če se res moram umekniti, ali mi mora cestni erar stroške povrniti? (F. Ž. v G.)

Odgovor: Glasom policijskih naredeb za erarske ceste morajo biti vse stavbe in plotovi 4 m oddaljeni od vnanjega cestnega roblišča. Ta naredba pa velja le za stavbe in plote, ki so se postavili ali se postavijo po razglasu cestnega policijskega reda, ne pa za prej obstoječe predmete. Če ste Vi zid okoli svojega gnojlišča samo popravili, potem je zahteva cestnega erarja neopravičena, če ste pa zid popolnoma podrlí in potem novega zgradili, pa nimate pravice do nobenega ugovora, pač pa lahko c. kr. vodstvo stavbnega okraja prosite, da se Vam zid pusti s pogojem, da ga poderete, kadar bi bilo potrebno. V tem slučaju morate dati svoje zavezno pismo in Vaša zaveza se vknjiži na Vaše posestvo.

Vprašanje 206. Pri meni jablane slabo uspevajo; ko namreč prično roditi, pa se posuše. Jablane bi rad zamenjal s figovim drevjem, zato vprašam, **ali bi v naših krajih v peščeni zemlji figovo drevje uspevalo** in kje bi dobil figova drevesa? (A. K. v Š.)

Odgovor: Da pri Vas zasajene jablane le kratek čas uspevajo, prihaja od neprimernih tal, kajti kakor hitro pridejo korenine drevca v spodnjo čisto peščeno ali gruščasto plast, prične drevo hirati in slednjč usahne. Figovo drevje bi v Vaših krajih odločno ne uspevalo, ker bi vsako zimo pozeblo. Skušajte rajši s pritličnimi jablanami, ki so cepljene na ivančkovo ali dusenovo podlogo, kajti tako drevje kmalu rodi in tudi v manj prikladni zemlji dlje časa uspeva, zmenjava usahlega drevja pa razmeroma malo stane v primeri z dobrim dohodkom od pravilno oskrbovanega pritličnega drevja.

Vprašanje 207. Imam 2 do 3 mesece stara praseta, **ki jim čreva izstopajo**. Ne vem, kaj je temu vzrok, in tudi ne poznam tozadevnega zdravljenja, zato prosim pouka. (A. S. v D.)

Odgovor. Vaši prasiči so kilavi, t. j. trebušna mrena, ki odeva čreva, je počila in skoz luknjo uhajajo čreva med trebušno mreno in vnanjo kožo. Prasiči morejo biti že od rojstva počeni, ali pa imajo sploh slabo trebušno mreno, ki pri prvi prilíki počí. Trebušna mrena kaj rada počí, če mladi prasiči veliko cvilijo, nemirno okoli letajo in če se v svinjakih po stenah kvišku spenjajo. V pričetku mladih kilavih prasičev ni težko ozdraviti, pozneje pa more kilo ozdraviti le živinozdravnik potom operacije, kar se pa zaradi velike nevarnosti največkrat ne izplača in je najbolje take prasiče kmalu zaklati. Ker se nagnjenje do kilavosti kaj rado podeduje, zato kilavih prasičev, četudi so ozdravljeni, ni rabiti za pleme. Kako je ravnati s kilavimi prasiči, najdete obširno

pojasnjeno v knjigi „Soseda Razumnika prasičereja“, ki jo dobite pri naši družbi za 1 K.

Vprašanje 208. Svojo staro kravo, ki se noče več obrežiti in ki ima še vedno na dan 6 litrov mleka, nameravam opitati. V to svrhu hočem molžo polagoma opustiti. Kaj je Vaše mnenje, **ali se krava rajša in hitreje odebeli, če jo polagoma neham molsti?** (J. B. v K.)

Odgovor: Molzna krava precejšen del krme porabi za tvorjenje mleka, zato je čisto naravno, da se bo laže in hitreje opitala, če z molžo prenehate. Če Vam kaže z molžo prenehati, more pokazati račun, kajti ob dobrem krmljenju se krava navzlic molži tudi debeli, a mleko vendarle lahko precejšen del stroškov krmljenja pokrije.

Vprašanje 209. Svoj hrušev mošt, ki še ni popolnoma pokipel, imam hranjen v prostoru, kjer mi dela veliko napoto. **Ali smem nepokipel hrušev mošt pretočiti in ga spraviti v klet?** (J. M. v P.)

Odgovor: Ni zadržka, da bi ne smeli pretočiti nepokipelega hruševega mošta in ga hraniti v kleti, kajti vsled pretakanja se bodo kipelne glive ojačile in mošt bo v kleti, če je dovolj gorka, naprej kipel; seveda se čiščenje bolj ali manj zavleče, kar pa nič ne škoduje.

Vprašanje 210. Imam čez dva hektara osušenega močvirja, kjer se je silno razrasla gosja trava (potentilla anserina). Zemlja je šotnata. Na dotičnem svetu sem nameraval narediti travnik, a pri oranju in pri brananju so se razrezane korenine raztresle po vsem prostoru, so se zopet zarasle in sedaj je vse zemljišče prepreženo s tem plevelom, ki duši vse druge rastline. **Kako bi se dala gosja trava na takem travniku zatreti?** (G. E. v T.)

Odgovor: Gosja trava je na zemljiščih, ki imajo zanjo ugodno prst, zelo nadležne plevel. Gosja trava poganja nadzemeljske izrastke, ki se radi in hitro okoreninijo, zato se ta plevel tako hitro razširja. Gosja trava prenaša sirove sprsteninske kisline, ki jih je obilo v šotnati prsti, dočim žlahtne travniške rastline teh kislín ne prenašajo, zato gosja trava zaduši na takih tleh druge rastline. Prvi pogoj je, sirove sprsteninske kisline v prsti razkrojiti, oziroma otopiti, kar se doseže s pridnim prezračevanjem tal in z gnojenjem z apnom. Priporočamo Vam jeseni narediti praho ter obenem zemljišče z apnom dobro zagnojiti, t. j. dati na ha kakih 12 do 15 q ugašenega apna. Spomladi zasadite sprašeno njivo s krompirjem, ki ga pridno okopajte in osipajte, da se zemlja dobro prezračuje in gosja trava sproti uničuje. Drugo jesen naredite na krompirišču zopet praho in pognojite ga jeseni na ha s 500 do 600 kg Tomasove žindre in ravnatoliko kajnita. Tako obdelano zemljišče bo konci prvega leta že dokaj zboljšano in prav gotovo nič več tako močno z gosjo travo zapleveljeno. Drugo leto spomladi obsejte zemljišče s primerno mešanico semena trav in detelje, in sicer pod kako jaro žito, ki je še zeleno za zeleno klajo pokositi, preden odcvete. Na dobro obraščeni in obsenčeni njivi, ki je bila prej pravilno obdelovana, bo jaro žito in mešanica trav in detelj mogla bujno rasti ter prav gotovo zaduši gosjo travo.

Vprašanje 211. V mojem svinjaku se pozimi nabira na stropu voda v obliki vodenih kapelj, ki padajo na prasiče, kar jim gotovo zelo škoduje. Zaraditega nameravam napraviti v stropu prezračevalnik, in vprašam, če je boljši tisti, ki ga izdeluje tvrdka John, ali tisti, ki se kar preprosto naredi iz dvojnega oboda, kamor je natlačena braška iz oglja? (A. P. v R.)

Odgovor: (Vlaga na stenah, zlasti na stropu, kjer dol kaplja, je silno škodljiva za živali, bodisi za goved ali za prasiče. Prezračevalnik je pač dober in tudi potreben, a popolnega uspeha z njim bržkone ne dosežete, ker se moker

strop dela največ zaraditega, ker je premrzel, in zato se na njem obarja vodena para. Predvsem morate strop narediti, da bo gorkejši, in sicer tem potom, da nanj naložite kakih 15 do 20 cm dobro skupaj stlačene kratke rezanice ali listja, suhega žaganja, šote, ogljene praške itd. Če vnanji mrzli zrak ne bo mogel stropa shladiti, pa se vodena para ne bo mogla na njem obarjati. Prezračevalnik pa vseeno tudi naredite, ker bo prvič odvajal vlažen zrak in drugič druge škodljive pline. Tvrdba John pravzaprav ne izdeluje prezračevalnikov, ampak le nastavke, ki se nastavijo na vrhu prezračevalnika na strehi in ki so tako narejeni, da veter zrak iz hleva sesa, nikdar pa zrak nazaj v hlev ne pritiska. Priporočamo Vam narediti lesen prezračevalnik, zbit iz desak in zunaj prevlečen s strešno lepenco. Deske je dobro napolniti s pravim karbolinejem, da ostanejo trpežne. Prezračevalnik bodi narejen iz dveh obojev. Prazni prostor med vnanjim in notranjim obojem je treba napolniti z dobro skupaj stlačeno snovjo, ki je slab prevodnik toplote, to so snovi, ki so gori navedene. Prezračevalnik bodi spodaj širši in naj se do kakega poldruega metra višine zožuje, od koder naj gre potem z enako odprtino skoz streho in nad streho. Spodaj je narediti zaklopnico, da se more z njo prezračevalnik urejevati. Le tisti prezračevalnik je prav narejen, kjer je zadosti prepriha in se voda v njem ne nabira v znatni množini.

Vprašanje 212. Krava prvesnica je storila tele, ki je sedaj 4 dni staro in ki nekako težko diha. Kaj je vzrok, da novorojeno tele težko diha, in kako se temu odpravi? (Dr. A. Š. v Š.)

Odgovor: Vsako novorojeno tele zelo hitro diha, in kdor tega ne ve, se mu zdi, da je mlada žival bolna. Tako težko, oziroma hitro dihanje je torej naravno in se sčasoma izgubi, ko je žival starjša. Pač pa more tele imeti tudi kako prirojeno napako v srcu ali v pljučih, vsled česar težko diha, in v tem slučaju se ne da nič storiti; če se napaka do pravega časa samaodsebe ne popravi, je najbolje tele prodati mesarju.

Vprašanje 213. Kaj menite o Fattingerjevem krvnem krmilu za prasiče? (M. M. v L.)

Odgovor: Prasiči so od narave vsejedci, t. j. potrebujejo za dobro uspevanje rastlinske in živalske hrane. Fattingerjevo krmilo je pečena zmes iz krvi, ostankov mesa, otrobov, krmilne moke itd. Vsekako je Fattingerjevo krmilo za prasiče prav izborno, toda malo drago je, in kdor ima ceno na razpolaganje kuhinjske pomije, živalsko kri itd., more s temi rečmi prasičem veliko ceneje pokladati živalsko hrano

Vprašanje 214. Ali je res dobro pokladati prasičem sirova krmila, kakor nekteri zelo priporočajo? (M. M. v L.)

Odgovor: Pri nas se prasičem vobče preveč kuha ali pari, kar je zamudno, drago in tudi ne zdravo. Kurivo je dandanes tako drago, da ga ne gre po nepotrebnem tratiti, in delo pri kuhanju tudi ni zastoj. Sirovo krmo mora žival temeljiteje prežvečiti in posiliti, kar vse skupaj pospešuje zdravo prebavilanje. Iz tega torej sledi, da je razumno in z gospodarskega stališča prikladneje pokladati prasičem sirovo krmo. Ta izrek ima pa seveda svojo mejo, kajti pitanje prasičev v naših svinjstvih je sploh nenaravno in zato moremo brez škode pokladati prasičem tudi kuhano krmo, če hočemo v kratkem času doseči velik učinek. So namreč krmila, ki jih prasiči v velikih množinah sirovih ne preneso, in te moramo seveda kuhati. Srednja pot bo tudi tukaj najboljša, a vsekdar se držimo načela, da naj prasiči dobivajo le gosto, ne pa vodeno krmo. V knjigi „Soseba Razumnika prasičereja“, ki jo dobite pri naši družbi za 1 K, je ta zadeva obširno pojasnjena.

Vprašanje 215. Ali breji kobili škoduje, če se vprega pod gepelj? (A. B. v P.)

Odgovor: Vpreganje pod gepelj je sploh precej mučno za vsakovrstno vprežno živino in je za živahnejše konje še slabše kakor za počasne vole. Delo pri gepelju je za žival tem mučnejše in tem težavnejše, čim manjši je krog. Posebno slabo je za živali, vprežene pod gepelj, če jih ne znamo pravilno poganjati in ustavljati, ker jih zelo razburja sunkajoče potegovanje in hipno ustavljanje, pri čemer jih drog suje v zadnji konec. Pri hoji v krogu na vsak način tudi možgani trpe, in to tem bolj, čim manjši je krog. Iz tega sledi, da vprega brejih kobil pod gepelj nikakor živalim ni koristna, a ker se tej nepriliki ne da izogniti, se je moremo vendarle posluževati, biti pa moramo pri delu skrajno previdni, da se mučenje vprežene živali po možnosti prepreči. Previdna raba brejih kobil za vprego pod gepeljem v prvi polovici brejosti ne more posebno škodovati, dočim bi porabe takih kobil proti koncu brejosti nikakor ne priporočali. Seveda konji niso vsi enaki in se na to delo že vajeni konji, oziroma breje kobile, lahko dlje časa rabijo in istotako tudi breje kobile mirnega značaja dlje časa kakor iskre in razburjive.

Kmetijske novice.

III. slovenski protialkoholni kongres, obenem desetletnica protialkoholnega gibanja na Slovenskem, bo 29. in 30. decembra t. l. v Ljubljani. Kongres priredita vzajemno protialkoholna zveza „Sveta vojska“ in „Društvo zdravnikov na Kranjskem“ s pomočjo grugih veščakov in strokovnjakov. Društvo zdravnikov — na čelu mu dr. Demeter vitez Trsteniški — se je zadnji čas začelo posebno zanimati za alkoholno vprašanje in je izvolilo poseben odsek iz svoje srede za to. Na tem kongresu bo društvo prvič nastopilo v tem zmišlu. Predavali bodo štirje zdravniki. Zborovanje bo v veliki dvorani „Uniona“ in se bo pričelo ob devetih dopoldne. Predavanja bodo trajala ves dan. Proti večeru bo zborovanje za ženstvo posebej. Zanimanje za kongres je precej veliko in se obeta velika udeležba. Povabljeni in zastopane bodo vse oblasti. Deželni odbor bo pozval vsa županstva, naj se kongresa udeleže, deželni šolski svet, je upati, da bo dovolil učiteljem prost dan. Podroben program prihodnjč. Prvotno na 17. t. m. določeni kongres se je na 29. in 30. decembra t. l. preložil, ker sedaj vojska vso pozornost in zanimanje nase obrača. Tudi je odšel dr. Krajec, ki je imel na Kongresu predavati, v Belgrad na pomoč. Do takrat je upanje, da se povrne in nam bo morda vedel povedati kaj zanimivega iz Srbije, kjer je protialkoholno gibanje močno razvito. Kongres je tudi zato preložen na Božične počitnice, da se ga bode laže udeležili učitelji in katehetje. Za nje bodo v ponedeljek, 30. decembra, posebna predavanja

Družbene vesti.

* Gospod Francišek Povše, komercialni svetnik, državni in deželni poslanec in predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske, je bil od Nj. Veličanstva presvetlega cesarja odlikovan kot predsednik družbe s komturnim križem Franc Josipovega reda. Visoka zaslužena odlika bodi našemu gospodu predsedniku znamenje priznanja njegovih velikih zaslug za kmetijstvo, in je obenem častna za našo družbo, ki ji odlikovanec tako uspešno načeluje.

* **Kmetijski knjigovodstveni urad** pri c. kr. kmetijski družbi kranjski bo pričel svoje delo vršiti 1. januarja 1913. Kaj je bistvo tega urada, pove spis v današnji številki z naslovom „Nova pomoč našim kmetovalcem“. Prosimo kmetovalce, naj ga pazljivo preberó, ter pozivamo vse tiste kranjske kmetovalce, ki hočejo koristiti sebi in našemu kmetijstvu sploh, naj se nemudno zglase kot sotrudniki. Predvsem se s to prošnjo obračamo do razumnih in vnetih kmetovalcev; zlasti so nam dobro došli posestniki, ki so se izšolali na kaki kmetijski šoli. Poudarjamo, da naš oklic velja izključno le za kranjske posestnike in da se na priglasitev iz drugih dežel kratkomalo ne moremo ozirati.

* **P. n. gg. družbene ude** uljudno opozarjamo, da so podružnični načelniki že dobili nabiralne pole za **l. 1913.**, in sicer s prošnjo, da naj izvolijo udnino pobrati do 1. decembra t. l. Prosimo p. n. gg. družbene ude, ki pri njih podružnični načelnik udnine ni pobral, da jo takoj načelniku izročé. Nekatere ude prosimo za udnino kar naravnost, in te tudi prosimo, naj nam jo kmalu pošljejo, ker nam je sedaj laže urediti zadeve udov, kakor ob novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

* **Nagrad družbenim podružnicam**, ki bodo to zimo naročile skupno največ Tomasove žindre in kalijevih gnojil, bo glavni odbor c. kr. kmetijske družbe oddal v skupnem znesku 1600 K. Vsega skupaj je 10 nagrad od 100 do 400 K, in sicer sedem za Tomasovo žindro in tri za kalijeva gnojila. Glede nagrad za skupno naročanje Tomasove žindre opozarjamo na oklic v 18. številki letošnjega „Kmetovalca“, glede nagrad za kalijeva gnojila je pa razglas v današnji številki. Za nagrade bo merodajna množina skupne naročitve do 1. marca 1913. Prosimo častita načelnštva podružnic, da se z vso močjo potrudijo dobiti za svoje podružnice velika skupna naročila, ker bo to v veliko korist našemu kmetijstvu in zlasti naši živinoreji. Vsaka podružnica ima priliko zaslužiti si v svoje svrhe lepo nagrado, ki ji bo gotovo dobro došla.

* **Sadno drevje za l. 1913.** Za štiri brezplačna sadna drevesa se vsako leto zglašol toliko podružnic in posameznih udov, da bo c. kr. kmetijski družbi prav teško ustreči vsem zahtevam iz svoje drevesnice, zato odločno izjavlja, da še bo oddajalo spomladi brezplačno drevje edinole tistim podružnicam, oziroma udom, ki so do 15. februarja naročili sadna drevesa in do 15. februarja plačali tudi svojo udnino. Nikakor se pa ne more nobenemu udu dati večje število drevja proti plačilu.

* **Oddaja plemenskih bikov vseh pasem**, ki hodijo za Kranjsko v poštev, se nepretrgoma vrši. Vsi prosilci, ki doslej bikov še niso dobili, pridejo polagoma na vrsto, kakor hitro družba dobi priliko, da nakupi plemenskih bikov za oddajo. Opomnimo, da je letos izredno malo prošenj za sive biki v dolenski rejni pokrajini, in zato zlasti Dolenjce pozivamo, da naj prosijo za plemenske biki. Biki se oddajajo za polovično nakupno ceno. Prejemnik se mora zavezati, da bo bika imel dve leti za pleme. Prošnje za biki je nemudoma vložiti pri glavnem odboru kmetijske družbe kranjske.

* **Plemenske prasiče**, in sicer predvsem mladiče, oddaja, kakor vsako leto, c. kr. kmetijska družba za polovično kupno ceno. Opozarjamo na dotični razglas med uradnimi vestmi šeste številke. Ker je tozadevna dr-

žavna in deželna podpora omejena, naj se vsakdo, ki hoče plemenske prasiče dobiti, takoj zglašol in naj sporoči, kdaj mu je najprilicnejše prasiče dobiti. Dobiti je na željo tudi starejše živali, ki so že ali bodo kmalu za pleme sposobne.

* **P. n. gg. družbene ude** nujno prosimo, da vse gospodarske potrebščine pravočasno naročajo ter se pri naročilih ozirajo na objave v „Kmetovalcu“. Družba oddaja le tiste predmete, ki jih objavlja zato prosimo, naj naročniki ne povprašujejo po predmetih, ki jih ni v zalogi. Vsak naročnik naj natančno naznani svoj dom, pošto, oziroma železniško postajo.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbre za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni. Častita načelnštva, ki vzlic raznim opominom še dolgujejo za priskrbljene gospodarske potrebščine, tem potom nujno prosimo, naj zaostanke nemudoma poravnajo. Družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, ampak mora svoje obveznosti napram dobaviteljem strogo in natančno spolnjevati.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7— 100 kg z vrečo vred.

Tomasovo žindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žindre v Ljubljani je K 6.75 in 19 % K 7— za 100 kg.

Naročbe na cele vagonse bodo zvrševale po naslednjih cenah:

16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 512	—	K 544	—	K 576	—
K 608	—	K 640	—	K 672	—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žindro naravnost iz tvornic.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 40 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12 — 14 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagonse se zvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 38— K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in

sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih lanskih številkah, potem „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki lanskega „Kmetovalca“.

Čilski soliter dobi družba šele v zgodnji spomladi. Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz docinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Tropine podzemeljskega oreha.** Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večje množino in jih oddaja po 22 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

* **Lanene tropine** dobi družba šele po novem letu.

* **Sezamove tropine.** Družba je zopet kupila večje množine najfineje zmlatih temnih sezamovih tropin in jih oddaja po K 20.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vsečah po 75 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmiljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin. Svetle sezamove tropine, ki veljajo ravno toliko kakor temne, dobi družba šele pozneje. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

* **Sladkornata močna krmila** kot okrepčujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje po 20 K, ter za molzne krave tudi po 20 K z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Cela vreča teh krmil, ki tehta 50 kg, stane polovico gori označenih cen. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. letošnjega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se zvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o prihodnjem tečaju podkovske šole v Ljubljani.

Novi šolski tečaj na podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. prosinca 1913.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole uče tudi ogledovanja klavne živine in mesa.

Kdor želi priti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem ter naj ji priloži:

- 1.) krstni list;
- 2.) domovinski list;
- 3.) šolsko spričevalo;
- 4.) učno spričevalo v dokaz, da se je podkovstva izučil pri kakem kovaškem mojstru;
5. npravstveno spričevalo.

Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati ob svojih stroških, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 100 K podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo mora svoji prošnji priložiti poleg navedenih prilog še:

6.) ubožni list in

7.) potrdilo, da je že najmanj dve leti bil za kovaškega pomočnika.

Prošnje za sprejem v podkovsko šolo naj se

do 15. decembra t. l.

pošljejo ravnateljstvu podkovske šole v Ljubljani.

Šola bo trajala do konca junija 1913.

Kdor dobro prestane skušnjo, more po postavi iz l. 1873. dobiti patent podkovskega mojstra; brez skušnje pa ne more nihče postati podkovski mojster.

Pouk v šoli je brezplačen, učenci morajo skrbeti le za hrano ter za potrebne učne knjige. Stanovanje imajo učenci v zavodu.

Učenci naj se zglase en dan pred šolskim pričetkom v podkovski šoli na Poljanski cesti.

Ker je v slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev, ki bi mogli zdraviti tudi kopitne bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živine in mesa, naj bi skrbela županstva, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača ter živinskega in mesovnega oglednika.

Frančišek Povše,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Živinozdravnik **Lovro Tepina,**
ravnatelj podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 30. in 31. decembra t. l., in sicer 30. skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovske šole, 31. pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj vložijo pri podpisnem ravnateljstvu do 15. decembra t. l. prošnjo za sprejem k skušnji, ki naj ji prilože

1.) učno spričevalo in

2.) potrdilo o najmanj triletni službi kot kovaški pomočnik (Odredba min. za notr. zad. z dne 27. avg. 1873.)

Ravnateljstvo podkovske šole c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Živinozdravnik **Lovro Tepina,**
ravnatelj.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice za Tuhinjsko dolino, ki bo v nedeljo, dne 1. decembra t. l. ob 3 popoldne v gornjih prostorih t. č. načelnika V. Engelmana v Šmartnem.

S P O R E D :

1. Pregled računov za leto 1912.
2. Ob 1/2 4 popoldne volitev novega podružničnega odbora in načelnika (po § 30. družbenih pravil).
3. Pobiranje udnine za l. 1913.
4. Raznoterosti.

Šmartno v Tuhinju, 1. novembra 1912.

Viktor Engelman, načelnik.

Pripomnja: V slučaju, če ob določenem času ne bo dovolj velika udeležba udov, bo ob 4 popoldne volitev ob vsaki udeležbi.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Lscach, ki bo dne 24. listopada t. l. ob 2 popoldne v prostorih g. načelnika v Hlebcah št. 14.

S P O R E D :

1. Predložitev načunov za leto 1912.
2. Prodaja starega gnojničnega soda.
3. Naročanje sadnih dreves.
4. Pobiranje udnine za leto 1913.
5. Vpisovanje novih udov.
6. Razni pogovori in nasveti.

Opomnja: Če ob določeni uri ne bo zadosti udov, bo žež pol ure il. občni zbor pri vsaki udeležbi.

Hlebce, dne 29. oktobra 1912.

Frančišek Derling, načelnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice na Dobrovi, ki bo v nedeljo, dne 1. grudna po prvi maši pri cerkveniku.

S P O R E D :

1. Volitev načelnštva.
2. Pregled računov.
3. Raznoterosti.
3. Pobiranje udnine za leto 1913.

Kmetijska podružnica na Dobrovi,
5 listopada 1912.

Val. Košir, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Senožečah, ki bo dne 24. novembra t. l. ob treh popoldne v občinski pisarni v Dolenji vasi.

S P O R E D :

1. Predložitev računov.
2. Volitev novega načelnika.
3. Slučajnosti in razni nasveti udov.

Kmetijska podružnica v Senožečah,
dne 5. novembra 1912.

Ivan Franetič, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice Litija-Šmartno dne 1. grudna 1912 ob treh popoldne v Črnem potoku.

S P O R E D :

1. Poročilo tajnikovo.
2. Poročilo blagajnikovo.
3. Pregledovanje in odobritev računov.
4. Volitev poslancev na glavni občni zbor.
5. Volitev novega odbora.
6. Slučajnosti.

Ob nesklepčnosti ob treh bo občni zbor ob pol štirih z istim sporedom pri vsakem številu navzočih udov.

Kmetijska podružnica Litija-Šmartno,
6. listopada 1912.

Ig. Zore, načelnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Dragatušu, ki bo v nedeljo, dne 24. novembra 1912 ob treh popoldne pri Matiji Mušiču v Dragatušu.

S P O R E D :

1. Načelnikovo poročilo.
2. Pregled računov.
3. Pobiranje udnine za leto 1913.

Kmetijska podružnica v Dragatušu,
dne 10. novembra 1912.

Jurij Gorše, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Dolenji vasi pri Ribnici dne 8. decembra 1912 ob pol štirih popoldne v prostorih občinske pisarne v Prigorici.

S P O R E D :

1. Pregled računov za leto 1911.
2. Volitve odbora.
3. Pobiranje udnine za leto 1913.

Če bi ob določenem času ne bilo zadostno število navzočih, bo občni zbor pol ure pozneje sklepčen ob vsaki udeležbi udov.

Dolenja vas pri Ribnici,
dne 11. novembra 1912.

Anton Klun,
načelnikov namestnik.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Sori, ki bo v nedeljo, 24. novembra 1912 popoldne ob treh v šolskih prostorih.

S P O R E D :

1. Volitev načelnika in novega odbora.
2. Pregled računov.
3. Pobiranje udnine za leto 1913.
4. Raznoterosti.

Kmetijska podružnica v Sori,
10. novembra 1912.

Kuralt.